

Список використаних джерел

1. Про державний матеріальний резерв: Закон України від 24 січня 1997 року № 51/97-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1997. № 13. Ст. 112.

Сава Є. В.,

аспірант кафедри публічного права,
Науково-дослідний інститут публічного права

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ: ВИКЛИКИ ВОЄННОГО ЧАСУ ТА ШЛЯХИ ВІДНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ

У сучасному світі екологічні проблеми, включаючи забруднення, виснаження природних ресурсів та знищення природних екосистем, набули глобального характеру. Війна в Україні, що триває з 2014 року та стала повномасштабною в 2022 році, суттєво вплинула на природне середовище, призвівши до забруднення земель, водних і повітряних ресурсів, масштабного руйнування екосистем та істотних змін у використанні природних ресурсів. У таких умовах особливого значення набуває розробка ефективного правового режиму для раціонального та екологічно безпечного використання природних ресурсів з метою усунення екологічних наслідків війни, відновлення довкілля та забезпечення сталого розвитку країни.

Правовий режим використання природних ресурсів, як наголошує теоретик права С. С. Алексєєв, включає комплекс правових засобів, що забезпечують певний порядок регулювання, спрямований на узгодження інтересів суб'єктів права через дозвоільні, обмежувальні та зобов'язальні норми [1]. Такий режим має не тільки захищати природні ресурси, але й створювати належні умови для їх раціонального використання, особливо у надзвичайних умовах, коли ресурси стають об'єктом військових дій або піддаються значному екологічному ризику. У сучасних умовах важливо забезпечити правові

механізми, які б враховували необхідність оперативного реагування на екологічні загрози, що виникають унаслідок військових дій, а також довгострокове планування щодо відновлення довкілля.

Військовий конфлікт в Україні зумовив масштабне руйнування лісових масивів, річок, забруднення водних ресурсів, ґрунтів, а також погіршення якості повітря внаслідок горіння інфраструктурних об'єктів та боєприпасів. Забруднення земель залишками боєприпасів, важкими металами та хімічними речовинами створює тривалі ризики для здоров'я населення та довкілля. У зв'язку з цим важливим є забезпечення правового регулювання щодо відновлення зруйнованих екосистем, яке б включало заходи з очищення забруднених територій, відновлення родючості ґрунтів, рекультивацію порушених земель, а також захист і відтворення лісових ресурсів. Екологічні наслідки війни вимагають комплексного правового підходу, що поєднує економічні, екологічні та соціальні інтереси. У даному контексті правовий режим природокористування має бути посилений новими положеннями, що стосуються ліквідації екологічних наслідків військових дій, механізмів контролю за станом навколишнього середовища у зоні конфлікту, а також відповідальності за екологічні правопорушення.

З точки зору правової концепції, українські нормативні акти щодо природокористування охоплюють спеціальне природоресурсне законодавство, таке як Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища», Земельний, Водний, Лісовий кодекси, а також низку законів про охорону окремих компонентів природного середовища. Проте з огляду на сучасні виклики, пов'язані з військовим конфліктом, нормативна база потребує подальшого розвитку для забезпечення більш жорсткого контролю за екологічними ризиками та включення норм, спрямованих на відновлення зруйнованого довкілля [2, с. 14]. Багато науковців та правознавців підкреслюють необхідність прийняття в Україні Екологічного кодексу, який би

об'єднав розрізнені природоресурсні акти та забезпечив цілісний підхід до регулювання природокористування, включаючи питання відновлення довкілля у післявоєнний період [3, с. 34].

Принципи сталого розвитку та екологізації правових відносин, що є ключовими для правового режиму природокористування, набувають ще більшого значення в умовах екологічної кризи, спричиненої війною. Сталий розвиток передбачає поєднання екологічних, економічних і соціальних інтересів, що дозволяє забезпечити гармонійне функціонування суспільства та довкілля. Важливим елементом сталого розвитку є екологізація правової системи, яка охоплює не тільки створення нормативних актів, але й розробку механізмів реалізації екологічних норм, що враховують сучасні екологічні виклики, зокрема ризики, пов'язані з військовим забрудненням [4, с. 165].

Для забезпечення ефективного правового режиму в сфері природокористування важливо також розвивати механізми співпраці державних органів та приватного сектора у питаннях відновлення довкілля. Це може включати як дозволи, що забезпечують контроль за використанням природних ресурсів у рамках екологічних стандартів, так і договори, що передбачають умови реалізації природоохоронних заходів. У сучасних умовах дозволи й договори можуть мати особливе значення для узгодження зобов'язань щодо очищення територій від забруднень, відновлення лісових насаджень та екосистем.

Важливим завданням для України є також забезпечення контролю за відновленням природних ресурсів та очищенням забруднених територій у зонах бойових дій. В умовах післявоєнного відновлення потрібен комплексний міжгалузевий підхід, що охоплює екологічне, адміністративне, цивільне та господарське право. Такий підхід дозволить поєднати нормативні акти, що стосуються природних ресурсів, у єдину ефективну систему правового

регулювання та адаптувати наявні законодавчі норми до сучасних викликів [5, с. 62].

Запровадження заходів з екологізації економічної діяльності є необхідною умовою для забезпечення сталого розвитку України, адже саме ці заходи дозволять впровадити системний підхід до раціонального використання природних ресурсів, зниження рівня забруднення довкілля та підтримки екологічної рівноваги. Такий підхід є стратегічно важливим для держави, яка наразі перебуває в умовах екологічних та економічних викликів, що ускладнюються впливом військових дій на природне середовище.

Екологізація економічної діяльності включає комплекс заходів, спрямованих на гармонізацію екологічних та економічних інтересів у різних секторах: промисловість, сільське господарство, енергетика тощо. До таких заходів належать запровадження екологічних стандартів у виробничих процесах, використання екологічно безпечних технологій, скорочення викидів забруднюючих речовин у повітря, воду та ґрунти, а також реалізація програм для відновлення та збереження природних ресурсів. Створення ефективної та гнучкої правової системи, яка здатна адаптуватися до швидкозмінних екологічних викликів, дозволить державі оперативно реагувати на нові загрози для довкілля і забезпечити високий рівень екологічної безпеки. Така система має поєднувати економічні стимули, правові механізми та адміністративний контроль для ефективного впровадження принципів сталого розвитку.

На думку А.П. Гетьмана, впровадження нових підходів до екологічного управління є необхідним для зміцнення безпеки довкілля в Україні. Це стосується не тільки створення інноваційних правових норм і стандартів, але й формування екологічно орієнтованого мислення серед представників бізнесу, громадськості та органів влади, що сприятиме більшому усвідомленню важливості екологічної відповідальності [6, с. 61]. Зокрема, забезпечення належного моніторингу за дотриманням екологічних норм, стимулювання

підприємств до впровадження екологічних стандартів та активізація державної підтримки інноваційних природоохоронних проектів можуть стати ключовими елементами нової екологічної політики.

Крім того, такий підхід передбачає інтеграцію екологічних вимог у всі галузі національної економіки, а також гармонізацію екологічних стандартів із міжнародними вимогами, що сприятиме залученню інвестицій та посиленню міжнародної співпраці. Досягнення цієї стратегічної мети вимагатиме чіткої координації між різними державними органами та ефективної взаємодії з міжнародними партнерами і фінансовими інституціями, що готові підтримати природоохоронні ініціативи.

Таким чином, правовий режим використання природних ресурсів повинен забезпечити захист довкілля від екологічних ризиків, пов'язаних з військовими діями, а також сприяти відновленню природних об'єктів, зруйнованих або пошкоджених внаслідок війни. Це вимагає інтеграції спеціальних природоохоронних заходів у систему правового регулювання, а також адаптації національного законодавства до сучасних вимог екологічної безпеки.

Список використаних джерел

1. Кобецька Н. Р. Правовий режим використання природних ресурсів: поняття, особливості. URL: <http://www.ecolaw.idpnan.kyiv.ua/archive/2016/3-4/9.pdf>

2. Малишева Н. Р. Розроблення Екологічного кодексу України – закономірний етап законотворчих робіт в галузі охорони навколишнього природного середовища. *Сучасні проблеми систематизації екологічного, земельного та аграрного законодавства України*: зб. наук. праць Круглого столу (18 березня 2011 р.). К. : ВГЛ «Обрії», 2011. С. 33–39.

3. Бобкова А. Г. Оренда як правова форма використання природних ресурсів у сфері господарювання. *Актуальні проблеми правового забезпечення*

екологічної безпеки, використання та охорони природних ресурсів: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 9–10 жовтня 2009 р. / за заг. ред. А. П. Гетьмана, М. В. Шульги. Харків: Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого, 2009. С. 23–26.

4. Кобецька Н. Р. Екологізація законодавства у сфері використання природних ресурсів. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*: Збірник наукових статей. Випуск 35. – Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2014. С. 158–169.

5. Васильєва М. І. Про методи, засоби та способи правового регулювання екологічних відносин. *Екологічне право*. 2009. № 2/3. З. 56–67.

6. Правова охорона довкілля: сучасний стан та перспективи розвитку: монографія / А. П. Гетьман, А. К. Соколова, Г. В. Анісімова [та ін.]; за ред. А. П. Гетьмана. Х.: Право, 2014. 784 с.

Середа І. П.,
аспірант 2-го курсу,
Науково-дослідний інститут публічного права
Чорна В. Г.,
доктор юридичних наук, професор

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СОНЯЧНИХ ЕЛЕКТРОСТАНЦІЙ В УКРАЇНІ

З початком повномасштабного вторгнення РФ в Україну наша енергетика зіткнулась з новими випробуваннями і стала одною з головних цілей ворога. Чисельні масовані ракетні удари по енергетичних об'єктах пошкодили і зруйнували більше половини електроенергетичної інфраструктури України.